

Ingliz Tili O'qitishda Sun'iy Intellekt Texnologiyalarining O'rni Va Uning Zamonaviy O'qitish Metodlari Samaradorligiga Ta'siri

Achilova Risolat Azamovna¹, Djurayeva Laylo Musinovna²

Annotatsiya: Ushbu ilmiy maqola ingliz tilini o'qitishda sun'iy intellekt(SI) texnologiyalarining qo'llanilishi va uning ta'lim jarayonidagi o'rni haqida so'z yuritadi. Sun'iy intellektning til o'rganish samaradorligini oshirishdagi ahamiyati, afzalliklari, uning vaqtni tejashi, to'liq va aniq ma'lumotlarni yetkazib berishda xizmat qilishi, jonli muloqotchi bo'la olishi, jonli tarjimon vazifasini bajara olishi tahlil qilinadi. Sun'iy intellekt texnologiyalarining til o'rganish jarayonida qo'llanilishi o'rganish tezligining jadal sur'atlarda o'sishiga zamin yaratishi haqida fikrlar yuritiladi.

Tayanch tushunchalar: Sun'iy intellekt(SI), Duo lingo, Babble, Google Translate, gamifikatsiya, shaxsiylashtirilgan ta'lim, Google Assistant, masshtablik.

KIRISH. So'nggi yillarda ta'limga sun'iy intellekt texnologiyalarining integratsiyasi o'quvchilarning bilim olish samaradorligi va ta'lim mazmuni bilan o'zaro munosabatini o'zgartirdi. Ushbu inqilob, ayniqsa, ingliz tilini o'rgatishda yaqqol namoyon bo'ladi. Bugungi kunda xalqaro til sifatida ingliz tili butun dunyo bo'ylab o'quvchilar uchun ustuvor ahamiyatga ega bo'ldi va sun'iy intellekt dan o'rganish tajribasini oshirish uchun tobora ko'proq foydalanilmoqda. Ushbu maqolada biz sun'iy intellektning ingliz tilini o'rgatishdagi rolini o'rganamiz va uning zamonaviy o'qitish usullarining samaradorligiga qanday ta'sir qilishini ko'rib chiqamiz.

ASOSIY QISM. Sun'iy intellekt, o'z mohiyatiga ko'ra, o'rganish, muammolarni hal qilish va qaror qabul qilish kabi inson aqlini taqlid qilish uchun mo'ljallangan kompyuter tizimlaridir. Ta'limda sun'iy intellekt texnologiyalari katta hajmdagi ma'lumotlarni tahlil qilishi, ular ustida turli amallarni bajarishi va har bir talabaning noyob ehtiyojlariga moslashishi mumkinligini Johnson o'z maqolalarida muhokama qilib o'tadi.[1,22]. Ingliz tilini o'qitishda qo'llanilganda, sun'iy intellekt tizimlari o'quvchilarga o'qish, yozish, gapirish va tinglash kabi vazifalarni bajarishda yordam berish uchun tabiiy tilni qayta ishlash (Natural language processing) va mashinani o'rganish algoritmlaridan foydalanadi. Godwin-Jones o'zining "Emerging Technologies: Language Learning and Artificial Intellegent " asarida o'quvchilarga multimedia vositalari orqali ta'lim berishda kognitiv yukni kamaytirish va o'quv jarayonini samarali qilish uchun sun'iy intellektning imkoniyatlaridan foydalanish haqida fikr yuritgan. Godwin-Jones, sun'iy intellektning ta'limda o'quvchilarni shaxsiylashtirish va o'quv materiallarini moslashtirishdagi roli haqida yozadi[2,17].

Ingliz tilini o'rgatishda sun'iy intellekt texnologiyalarining o'rni

Shaxsiylashtirilgan ta'lim (Personalized learning)

Sun'iy intellektning ingliz tilini o'qitishga qo'shgan eng muhim hissalaridan biri uning shaxsiylashtirilgan ta'lim tajribasini yaratish qobiliyatidir. Duolingo, Babble va Rosetta Stone kabi sun'iy intellektga asoslangan platformalar va ilovalar individual o'quvchilar ehtiyojlariga moslashtirilgan til darslarini taklif etadi. Bu vositalar o'quvchining muvaffaqiyatini baholaydi, kuchli va zaif tomonlarini aniqlaydi va shunga mos ravishda darslarni moslashtiradi. Ushbu shaxsiylashtirish darajasi har bir talabaning tegishli vazifalarni qabul qilishini ta'minlaydi, ularning faolligini oshiradi va tilni o'rganishni yaxshilaydi. Chapellening fikricha, sun'iy intellekt orqali o'quvchilar o'zlari uchun mos va qulay uslubda o'rganish yo'lini tanlashlari mumkin[3,27].

¹ Buxoro davlat pedagogika instituti Xorijiy tillarni o'qitish metodikasi kafedrasini o'qituvchisi, f.f.f.d.

² Buxoro davlat pedagogika instituti magistranti

Real vaqtda fikr-mulohaza

Sun'iy intellekt texnologiyalari talabalarga real vaqt rejimida fikr-mulohazalarni taqdim etib, ularga xatolarni tuzatishga imkon beradi. Misol uchun, Grammarly kabi platformalar yozuvdagi grammatika, imlo va tinish belgilari uchun tezkor tuzatishlarni taklif qiladi. Xuddi shunday Google Assistant yoki English Central kabi nutqni aniqlash tizimlari zudlik bilan fikr-mulohaza bildirish orqali o'quvchilarning talaffuz va nutq ko'nikmalarini yaxshilashga yordam beradi. Doimiy, konstruktiv tanqidni qabul qilish qobiliyati o'quvchilarga o'z mahoratini oshirish va tezroq yaxshi natijalarga erishish imkonini beradi. Xie F. va Zhang W.lar o'quvchilarning o'quv maqsadlarini yuqori darajaga ko'tarish uchun sun'iy intellektni qanday ishlatish mumkinligi haqida fikr bildirgan. Ularning asarida ta'lim tizimining samaradorligini oshirish uchun SI vositalarini qo'llashning ahamiyati ta'kidlanadi, chunki SI o'quvchilarga o'z o'rganishlarini o'zgaruvchan tarzda boshqarishga imkon beradi[4,489].

Takroriy vazifalarni avtomatlashtirish

An'anaviy sinf sharoitlarida o'qituvchilar ko'pincha topshiriqlarni bajarish, ularning tekshirilishi va baholanishi, hamda amaliy mashqlarini bajarish uchun ko'p vaqt sarflashadi. Sun'iy intellekt bu vazifalarni avtomatlashtirishga yordam beradi, o'qituvchilar vaqtini tejaydi va ularga o'qitishning interfaol va ijodiy jihatlariga e'tibor qaratish imkonini beradi. Misol uchun, sun'iy intellekt yozma insholar yoki og'zaki javoblarni bir zumda baholay oladi, o'quvchilarning zaif tomonlariga qarab, ularni qo'shimcha mashqlar bilan ta'minlaydi va vaqt o'tishi bilan ularning rivojlanishini nazorat qiladi. Bu samaradorlik nafaqat o'qituvchilarga, balki o'quvchilarga o'z vaqtida tegishli yordam ko'rsatishini ham ta'minlaydi. Li Z. va Xu X.ning asarlarida sun'iy intellekt o'qituvchining yordamchisi sifatida ishlashi mumkinligi haqida ta'kidlashadi, bu esa o'qituvchiga o'quvchilarning rivojlanishini yaxshiroq kuzatishga yordam beradi[5,105].

Til tarjimas

Ko'pgina ingliz tilini o'rganuvchilar uchun murakkab matnlarni yoki og'zaki tilni tushunish qiyin bo'lishi mumkin. Google Translate kabi sun'iy intellektga asoslangan tarjima vositalari bu to'siqlarni sezilarli darajada bartaraf qiladi. Bu vositalar o'quvchilarga so'zlarni, iboralarni va butun jummalarni o'z ona tiliga tarjima qilish imkonini beradi va bu ularga ingliz tilidagi materialni mukammalroq tushunishga zamin yaratadi. Tarjima vositalari berilgan ma'lumotlarni butunlay to'g'ri tarjima qilmasada, natija tez va aniq bo'ladi, bu esa o'quvchilarga notanish so'zlarni to'g'ri tahlil qilib vaqtini tejagan holda til o'rganishni tezlashtirishga yordam beradi. Blin F. sun'iy intellekt yordamida o'qitish jarayonida shaxsiylashtirilgan yondashuvlar va interaktiv o'quv tizimlarining ahamiyati to'g'risida o'zining "Call, Mobil Assisted Language Learning and the Future of Foreign language education" nomli maqolasida ta'kidlab o'tgan[6,309].

O'yinlashtirish(gamification)va jalb qilish

Sun'iy intellekt, shuningdek, o'yinlashtirish orqali til o'rganishni yanada qiziqarli qilishda ahamiyat kasb etadi. Ko'pgina sun'iy intellekt asosidagi til o'rganish ilovalari o'quvchilarni rag'batlantirish uchun ballar, sovrinlar va peshqadamlar jadvali kabi o'yinga o'xshash elementlarni o'z ichiga oladi. Bu xususiyatlar talabalarni darslarni muntazam kuzatib borish va faol ishtirok etish, yutuqlarga erishish va tengdoshlari bilan raqobatlashishga undaydi, bu esa ingliz tilini o'rganish jarayonida qiziqarli va samarali muhitni yaratadi degan fikrni bildirib o'tadi Cook V.[7,86]. Ushbu o'yin usuli o'quvchilarni rag'batlantiradi va ularga uzoq muddatli til o'rganish maqsadlariga erishishga yordam beradi.

XULOSA. Sun'iy intellekt ingliz tilini o'rgatish va o'rganish usulini inqilob qilmoqda. Shaxsiylashtirilgan ta'lim, real vaqt rejimida fikr-mulohazalar va takroriy vazifalarni avtomatlashtirish orqali sun'iy intellekt zamonaviy o'qitish usullari samaradorligini oshiradi. O'qituvchilarni qo'llab-quvvatlash, hamkorlikda o'rganishni osonlashtirish va qimmatli tushunchalarni taqdim etish orqali sun'iy intellekt ingliz tilidagi ta'limni yanada samaraliroq va qiziqarli qiladi. Biroq, sun'iy intellektning cheklovlarini, jumladan, odamlarning o'zaro ta'sirining yo'qligi va texnologiyaga haddan tashqari bog'liqligini tan olish muhimdir. Bu tizimlar rivojlanishda davom etar ekan, ular ingliz tili

ta'limi kelajagini shakllantirishda, an'anaviy o'qitish usullarini to'ldirishda va o'quvchilarga ingliz tilini o'zlashtirishning innovatsion usullarini taqdim etishda yanada katta rol o'ynaydi. Sun'iy intellekt o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi interaktiv aloqani rivojlantiradi, avtomatik ravishda grammatik xatolarni aniqlash va to'g'rilash orqali til o'rganish jarayonini tezlashtiradi. Masalan, avtomatik tarjima tizimlari va onlayn o'qitish platformalarida chat-botlar o'quvchilarga tilni o'rganishda yordam beradi va o'quvchilarning muvaffaqiyatlarini doimiy ravishda monitoring qilib boradi. Innovatsion yondashuvlar, masalan, gamifikatsiya, virtual va kengaytirilgan haqiqat (VR/AR), o'qitish jarayonini yanada qiziqarli va samarali qilishga imkon yaratadi. O'qitish texnologiyalarining yangilanishi, interaktiv materiallar va adaptiv o'quv tizimlarining joriy etilishi orqali talabalar o'zlarini yanada erkin his qilishadi va ularning til o'rganishga bo'lgan qiziqishi ortadi.

Bunday innovatsion metodlar va texnologiyalar yordamida, ingliz tilini o'qitish jarayoni global darajada yanada samarali va shaxsiylashtirilgan bo'lib, o'quvchilarga tilni o'rganishda yuqori natijalarga erishishga imkon yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Johnson, M. (2019). "Artificial Intelligence in Language Education: Challenges and Opportunities." *Journal of Language Learning and Technology*, 23(1), 1-22.
2. Godwin-Jones, R. (2018). "Emerging Technologies: Language Learning and Artificial Intelligence." *Language Learning & Technology*, 22(3), 1-17.
3. Chapelle, C. A. (2001). "Computer Applications in Second Language Acquisition." Cambridge University Press.
4. Xie, F., & Zhang, W. (2020). "AI-driven Language Learning Systems." *Modern Language Journal*, 104(3), 489-509.
5. Li, Z., & Xu, X. (2020). "AI and Language Learning: A Study on Adaptive Learning Systems." *Journal of Educational Technology Development and Exchange*, 13(2), 105-123.
6. Blin, F. (2015). "Call, Mobile Assisted Language Learning, and the Future of Foreign Language Education." *Journal of Educational Computing Research*, 52(3), 295-309.
7. Cook, V. (2010). "Second Language Learning and Language Teaching." Routledge.
8. Azamovna A. R. Antonomasia As A Trop // "ONLINE-CONFERENCES" PLATFORM. – 2021. – C. 49-52.
9. Azamovna, Achilova Risolat. "Antonomasia as a Trop." "ONLINE-CONFERENCES" PLATFORM. 2021.
10. Azamovna, A. R. (2021, November). Antonomasia as a Trop. In "ONLINE-CONFERENCES" PLATFORM (pp. 49-52).
11. Achilova, R. A. "THE ROLE OF ANTONOMASIA IN THE PROSE OF ALISHER NAVOI." *Scientific reports of Bukhara State University* 6 (2020).
12. Achilova, R. A. "THE SEMANTIC VALUE OF ANTONOMASIA IN THE WORKS OF SHAKESPEARE." *International Journal of Word Art* 4.2 (2020): 6.
13. Azamovna, Achilova R. "Semantical Features of Antonomasia in Literature." *European Journal of Research Development and Sustainability*, vol. 2, no. 3, 2021, pp. 55-57.
14. Azamovna, A. R. "THE ROLE OF ANTONOMASIA IN THE PROSE OF ALISHER NAVOI." *SCIENTIFIC REPORTS OF BUKHARA STATE UNIVERSITY* (2020).
15. Achilova, Risolat. "THE VIEWS OF ENGLISH ENLIGHTENMENT WRITERS ON ART AND LITERATURE." *Scientific reports of Bukhara State University* 1.3 (2018): 1.

16. Saidov, Yokub, and Risolat Achilova. "Antonomasia Formed on the Basis of the Names of Mythological, Religious-Legendary Heroes." *International Journal on Integrated Education*, vol. 5, no. 6, 2022, pp. 1-3.
17. Ruziyeva Nilufar Xafizovna (2021). The category of politeness in different linguocultural traditions. *ACADEMICIA: AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL* 11 (2), 1667-1675
18. Ruziyeva N. (2020). FACE CONCEPT IN THE CATEGORY OF POLITENESS. *European Journal of Humanities and Educational Advancements*, 1(4), 15-20.
19. Xafizovna, R. N. (2022). Discourse Analysis of Politeness Strategies in Literary Work: Speech Acts and Politeness Strategies. *Spanish Journal of Innovation and Integrity*, 5, 123-133.
20. Xafizovna , R. N. . (2023). The Study of Context: From Static to Dynamic. *Miasto Przyszłości*, 32, 242–246. Retrieved from <https://miastoprzyszlosci.com.pl/index.php/mp/article/view/1138>

